

Programma

zo 2 apr '23 / 15:00 / Nieuwe Kerk

Melodieuze kwartetten

Wolfgang Amadeus Mozart 1756-1791

Pianokwartet nr. 2 in Es KV493 (1786)

- Allegro
- Larghetto
- Allegretto

Dobrinka Tabakova 1980

Insight, voor strijktrio (2002)

pauze

Gabriel Fauré 1845-1924

Pianokwartet nr. 2 in g opus 45 (1886)

- Allegro molto moderato
- Scherzo: Allegro molto
- Adagio non troppo
- Finale: allegro molto

Redon Pianokwartet

Pieter van Loenen viool

Dana Zemtsov altviool

Laura van der Heijden cello

Alexander Ullman piano

Biografieën

Het Redon Pianokwartet bestaat uit vier jonge musici die elk een solocarrière hebben. In dit kwartet vinden ze elkaar in hun grote liefde voor de kamermuziek.

Violist **Pieter van Loenen** wordt als kamermusicus veel gevraagd op binnen- en buitenlandse festivals, zoals het Verbier Festival en het Grachtenfestival. Als solist trad hij onder meer op met het Rotterdams Philharmonisch Orkest en het Nationaal Jeugdorkest. Hij is oprichter en co-artistiek leider van Festival Klassiek achter de Duinen in Den Haag, dat in september 2023 voor de derde keer plaatsvindt. Daarnaast is hij sinds 2022 plaatsvervangend concertmeester bij het Residentie Orkest. Hij won prijzen op alle Nederlandse vioolconcoursen, waaronder de Publieksprijs van het Oskar Back Vioolconcours 2016. Zijn debuutalbum *The Silence Between*

(2020) met pianist Tobias Borsboom kreeg unaniem lovende pers. Pieter zoekt graag verbinding met andere kunstvormen. Als Young Artist in Residence van de Muziekzomer van het Nationaal Jeugdorkest 2018 toonde hij zijn artistieke visie in diverse discipline-overstijgende concerten. Zijn muziektheatervoorstelling *Over Orpheus* werd bekroond met de Dutch Classical Talent Publieksprijs 2019.

Dana Zemtsov, geboren in Mexico-Stad, geldt als een van de meest veelbelovende altviolisten van haar generatie. Als vijfjarige kreeg ze haar eerste muzieklessen van haar grootmoeder en van haar ouders, de altviolisten Mikhail Zemtsov en Julia Dinerstein. Ze studeerde vervolgens aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag en bij Michael Kugel in Maastricht. Dana Zemtsov is eersteprizewinnaar van diverse Europese concoursen. In 2010 werd 'Jonge Musicus van het Jaar' en vertegenwoordigde ze Nederland bij de 'Eurovision Young Musicians Competition' in Wenen. Ze treedt geregeld op met musici als Janine Jansen, Martin Frost, Boris Berezovski en Anna Federova en soleerde bij diverse orkesten. In 2016 was Dana eregast bij het 43ste 'International Viola Congress' in het Italiaanse Cremona. Dana Zemtsov bespeelt de altviool 'Claude Pirot 1813'.

Celliste **Laura van der Heijden**, geboren in Engeland uit Nederlands-Zwitserse ouders, won op vijftienjarige leeftijd de BBC Young Musician Competition 2012. Haar debuutalbum *1948*, met Russische muziek voor cello en piano met pianist Petr Limonov, werd onderscheiden met een Edison Klassiek 2018 en de BBC Music Magazine Newcomer Award 2019. In 2019 studeerde Laura af aan de Universiteit van Cambridge. Ze heeft inmiddels opgetreden met orkesten als het BBC National Orchestra of Wales, het London Philharmonic, het BBC Philharmonic en het Los Angeles Philharmonic. Bij de opening van de BBC Proms Australia was ze soliste in het *Celloconcert* van Saint-Saëns met het Melbourne Symphony Orchestra onder leiding van Sir Andrew Davis. Recitals gaf ze in onder meer Wigmore Hall in Londen en de Tonhalle Zürich. Laura van der Heijden bespeelt een cello die in de late 17de-eeuw in Cremona is gebouwd door Francesco Ruggieri, in bruikleen van een privé collectie.

De Britse pianist **Alexander Ullman** won in 2017 het prestigieuze Liszt Concours in Utrecht. Hij studeerde aan de Purcell School, het Curtis Institute en het Royal College of Music bij onder anderen Leon Fleisher, Dmitri Alexeev en Elisso Virsaladze. Nog tijdens zijn studie, in 2011, was hij winnaar van de vermaarde Franz Liszt International Piano Competition in Boedapest. Op beide concoursen werd hij geprezen om zijn subtiele interpretatie en verfijnde techniek. In 2019 verscheen zijn debuutalbum met transcripties voor piano van balletmuziek van Stravinsky, Tsjajkovski en Prokofjev. Als solist heeft hij opgetreden met vele orkesten. Voorjaar 2022 verscheen een album met de pianoconcerten van Liszt met het BBC Symphony Orchestra onder Andrew Litton. Eerder dit seizoen debuteerde Alexander in de Wiener Musikverein met Liszts *Eerste Pianoconcert* met het Tonkünstler-Orchester.

foto voorzijde © Sarah Wijzenbeek

Redon Pianokwartet

Melodieuze kwartetten

zo 2 apr / 15:00

Nieuwe Kerk

amare

Programmatoelichting

Toekomstmuziek van Mozart

Uitgever Franz Anton Hoffmeister krabde zich even achter de oren toen Mozart zijn eerste pianokwartet had voltooid. Complex en moeilijk te spelen, oftewel: niet geschikt voor amateurs. En juist amateurs waren de voornaamste afnemers van Mozarts kamermuziek. Hoffmeister trok zijn opdracht aan Mozart, het componeren van drie pianokwartetten, in en betaalde hem een bescheiden bedrag voor het ene pianokwartet. Waarom Mozart dan tóch nog zijn *Tweede Pianokwartet*, dat vanavond op het programma staat, heeft geschreven, is een raadsel. Hij componeerde vrijwel nooit 'zomaar'. Wellicht heeft hij het stuk gebruikt voor zijn eigen concerten. Dat zou verklaren waarom ook het *Tweede Pianokwartet* een uitdagend stuk is, waar de gemiddelde Weense amateurmusicus destijds nog niet aan toe was.

Het is een werk uit Mozarts 'gouden jaren' in Wenen, van een genie op de toppen van zijn kunnen. Een compositie uit een periode waarin hij het ene na het andere meesterwerk schreef, zoals *Don Giovanni* en *Le nozze di Figaro*. Al in het begin van het eerste deel wordt duidelijk dat Mozart moet hebben overgelopen van inspiratie: verschillende wonderschone melodieën zorgen voor een lyrisch begin van het kwartet. De sfeer verandert in het tweede deel, dat aanzienlijk dramatischer is dan het eerste. In het derde deel volgen de mooiste thema's elkaar opnieuw in snel tempo op.

Net zo indrukwekkend als de onuitputtelijke hoeveelheid melodieën is hoe Mozart ze precies over de instrumenten heeft verdeeld. Op het ene moment lijkt het kwartet op een vioolsonate, dan weer op een pianoconcert of strijktrio, en nog veel vaker zijn de instrumenten in prachtige dialogen met elkaar verward.

Behalve het nog vrij onontdekte genre van het pianokwartet stond Mozart voor nóg een uitdaging: de relatief nieuwe fortepiano, met een groter klavier dan het klavecimbel en de mogelijkheid om hard en zacht te spelen. Het instrument bestond al ruim vijftig jaar, maar veel componisten schreven toch nog voor het klavecimbel. Mozart niet: vooral in het derde deel van het pianokwartet lijkt zijn enthousiasme om de mogelijkheden van de fortepiano te verkennen onbegrensd. Met veel virtuositeit heeft hij vermoedelijk zichzelf als pianist flink uitdaagd. En ook als componist, want voor het laatste deel heeft hij verschillende schetsen gemaakt, voordat het in zijn uiteindelijke vorm terecht kwam. Voor een wonder als Mozart, die vaak stukken in zijn hoofd al helemaal had uitgewerkt en ze alleen nog maar hoefde op te schrijven, was dat een zeldzaamheid.

Het pianokwartet op z'n Frans

Het *Eerste Pianokwartet* van Gabriel Fauré behoorde tot de werken waarvoor hij de Prix Chartier van de Académie des Beaux-Arts in ontvangst mocht nemen. Wellicht wilde hij zeven jaar later de mogelijkheden van het pianokwartet verder verkennen. Ook al waren onder anderen Beethoven, Schumann en Brahms inmiddels in Mozarts voetsporen getreden, het pianokwartet was toch een minder gangbaar genre dan bijvoorbeeld het strijkkwartet. De reacties op de première van Faurés *Tweede Piano-*

kwartet, met de componist achter de piano, waren lovend. Het succes zal, behalve uiteraard met het stuk zelf, misschien ook hebben samengehangen met de gunfactor die Fauré had; een aardige, bescheiden man met een sterk nationalistische inslag. Aangesloten bij de Société Nationale de Musique was hij een componist die, met de Frans-Pruisische Oorlog nog vers in het geheugen, een Franse stijl ontwikkelde. Hij zette zich af tegen wat hij het Duitse formalisme noemde en schreef muziek vol finesse en nuances. Hij plaveide daarmee de weg voor het impressionisme van zijn student Ravel en Debussy. De vele arpeggio's in de pianopartij (gebroken akkoorden als bij een harp) en overwegend consonante, maar verrassende harmonische wendingen geven dit stuk een typisch Franse 'fauréklank': een klank met een richting die eerder gesuggereerd dan gepresenteerd wordt. Een klank die niet recht op een doel afgaat, maar juist schoonheid vindt in de weg daarnaartoe.

Na een sterk begin met unisono strijkers en vervolgens een melodie in de altviool vormt een verstilde middensectie, 'molto tranquillamente', een sereen rustpunt in het eerste deel. Het is echter het tijdloze derde deel dat als het hart van het werk wordt gezien. Fauré omschreef het begin ervan, gespeeld door de piano, als een vage mijmering over de avondklokken in het dorp Cadirac, vlakbij zijn ouderlijk huis. De klokken keren verschillende keren terug en leiden het derde deel uiteindelijk naar een rustig einde. Het afsluitende vierde deel heeft, zeker voor Fauré's doen, een stuwend karakter met een vrijwel ononderbroken beweging in de pianopartij.

Dobrinka Tabakova © Sussie Ahlburg

Dit deel zorgt er mede voor dat het *Tweede Pianokwartet* een krachtiger karakter heeft dan zijn eerste. In het weemoedige *Eerste Pianokwartet* is te horen dat Fauré het vlak na een verbroken verloving heeft geschreven. Wat hem bij zijn *Tweede Pianokwartet* heeft gedreven is onbekend, maar met de twee werken heeft hij een geliefd hoofdstuk aan de geschiedenis van het pianokwartet toegevoegd.

Tabakova ziet het visualiseren van geluid als een van de meest bevredigende ervaringen die ons voorstellingsvermogen kan geven.

Méer dan een trio

Een strijktrio componeren waarin je meer dan drie instrumenten lijkt te horen. Dat was het doel dat de Bulgaars-Britse componiste Dobrinka Tabakova zich stelde toen zij *Insight* componeerde. Zo lijkt in het begin, met een lange toon in de cello en de langzaam bewegende viool en altviool, een accordeon te klinken. Even later spelen de instrumenten samen drieklanken en kun je met wat fantasie een fanfarekorps voorbij zien lopen. Het verklaart ook de titel van het stuk; Tabakova ziet het visualiseren van geluid als een van de meest bevredigende ervaringen die ons voorstellingsvermogen kan geven.

Het werk kan in drie secties worden onderverdeeld: een reflectief begin, een levendig middenstuk en een derde sectie waarin de instrumenten als één geheel naar het einde toe spelen. In *Insight* is goed te horen wat Tabakova als componiste zo bijzonder maakt: haar vermogen om klankkleuren te ontdekken en te ontwikkelen. Het leverde haar compositieopdrachten op van onder meer Wigmore Hall in Londen en BBC Radio 3. Haar album *String Paths* werd zelfs genomineerd voor een Grammy Award.

© Bart de Graaf

Vooruitblik

Piotr Anderszewski Meesterpianist

Bach Ouverture in Franse stijl BWV831
Szymanowski Mazurka's opus 50 (selectie)
Webern Variaties opus 27
Beethoven Sonate nr. 31 in As opus 110

vr 19 mei 2023 / 20:00 / Concertzaal

Piotr Anderszewski © Simon Fowler | Warner Classics